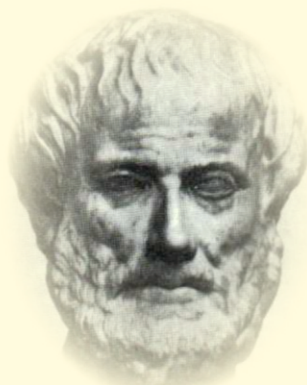

Antonio SANDU

LOGICĂ ȘI TEORIA ARGUMENTĂRII

Colecția Universitaria

Antonio SANDU

**LOGICĂ ȘI TEORIA
ARGUMENTĂRII**

- Curs universitar -

Iași

Logica și teoria argumentării

Ediția I

Titular curs: *Lect. Dr. Antonio Sandu*

Titular seminar: *Lect. Dr. Antonio Sandu*

Curs universitar realizat de Lect. Dr. Antonio Sandu

Avizat de Departamentul de Științe Sociale și Umaniste
Facultatea de Drept, Universitatea Mihail Kogălniceanu, Iași

Prezentul curs universitar reia parțial, într-o abordare specifică, teme și studii prezentate în volume ale autorului: Dimensiuni etice ale comunicării în posmodernitate; Filosofia socială construcționistă direcții epistemice, etice și pragmatice; Social-constructionist epistemology; Appreciative ethics.

Publicat cu sprijinul Editurii Lumen

www.editalumen.ro www.librariavirtuala.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SANDU, ANTONIO

Logica și teoria argumentării / Antonio Sandu. - Iași :

Lumen, 2012

ISBN 978-973-166-303-6

16

164.031

Antonio SANDU

**LOGICĂ ȘI TEORIA
ARGUMENTĂRII**

- Curs universitar -

Iași

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

Cuprins:

Logică și teoria argumentării

Introducere în logică	9
Legile fundamentale ale logicii formale: principiul identității, principiul noncontradicției, principiul terțului exclus, principiul rațiunii suficiente	11
Raporturile de intensiune/extensiune între termeni: identitate, incluziune, intersectare, contradicție, contrarietate.....	18
Definiția, și tipurile de definiții	24
Clasificare și tipurile de clasificare; regulile de corectitudine în clasificare.....	25
Raporturi între termeni	27
Propoziții (categorice).....	33
Structura demonstrației logice: teza, certitudinile, definițiile, axiomele, enunțurile validate anterior.....	37
Silogismul	41
Raționamente valide/nevalide în practica argumentării.....	41
Raționamentele inductive sau metoda de cercetare inductivă a relației cauzale dintre fenomene.	44
Inferențele nedeductive	44
Argumentarea și caracteristicile ei	54

Seminarii

Elaborarea unui text argumentativ.....	59
Aplicații ale teoriei argumentării. Elaborarea unei teze, lucrări de cercetare, eseu, articol științific.....	59
Conținutul unui articol, eseu, teză.....	66
<i>Cuvintele cheie</i>	66
<i>Titlul articolului</i>	66
<i>Abstractul articolului</i>	68
<i>Introducerea articolului</i>	73
Corpul principal al articolului științific	75
<i>Review de literatură</i>	75
<i>Metodologia</i>	81
<i>Rezultatele</i>	83
<i>Secțiunea de discuții</i>	85
Particularități ale articolului teoretic (eseu argumentativ)	86
<i>Redactarea concluziilor articolului</i>	87
<i>Citarea și aparatul critic</i>	88
Construcția unui text neargumentativ.....	90
Comunicatul de presă.....	90
Logicile modale	95
<i>De la ierarhiile “Ființei” la categorizarea lumii</i>	98
<i>Formalismul logico-matematic versus raportarea la fenomene: dimensiune instrumentală a adevărului științific</i>	105
Teoria construcționistă a discursului.....	118
Despre transa de consens	125
Teoria adevărului consensual.....	127
Bibliografie	131
Anexă	139

Logică și teoria argumentării

Sinteze tematiche și selecție de texte din bibliografie¹

---

¹ Materialul de față reprezintă NOTE DE CURS la disciplina Logică și Teoria Argumentării, destinat studenților specializărilor Drept și Comunicare și Relații Publice, a Universității Mihail Kogălniceanu din Iași. Lucrarea conține materiale publicate anterior de către autor, singur sau în coautorat, sau preluări în scop didactic a unor fragmente semnificative publicate de alți autori. Preluarea fragmentelor aparținând altor autori s-a făcut cu indicarea sursei atât în paranteză rotundă () intercalată în text, cât și în bibliografie. Lucrarea aceasta nu își propune să aibă caracterul unei cercetări originale, întrucât inclusiv ideile aparținând autorului au fost publicate anterior în volume sau articole incluse în bibliografie. În redactarea lucrării s-au respectat prevederile legii dreptului de autor și normele de etică a cercetării.

Pagin 1 sat goal inten ionat

Introducere în logică

Logica este știința care dă seama de structurile corecte ale gândirii. Adevărul logic nu este unul al corespondenței dintre limbaj și realitate, ci unul al coerenței formale. Termenul de logică provine din grecescul *logos* care avea semnificația de cuvânt dar și rațiune, ulterior căpătând și sensul de discurs. Logica este știința gândirii corecte. Ea se apropie în acest sens de matematică, ambele analizând relațiile dintre structuri formale (conceptuale sau simbolice) fără a se interesa de realitatea empirică. Logica garantează corectitudinea raționamentului fără a spune nimic despre starea ontologică a subiectului despre care se raționează (Marica, 2010).

Termenul de logică s-a impus în gândirea europeană pornind de la scrierile lui Aristotel. Filosoful din Stagira este și primul care formulează principiile de bază ale logicii într-o formulare destul de apropiată de sensul contemporan al acestora. Logica a fost o preocupare constantă a filosofilor, începând din antichitate și până în perioada contemporană. Filosofia scolastică, medievală, aduce o contribuție importantă în ceea ce astăzi numim logica termenilor, teoria definiției și silogistica.

Filosofii moderni au așezat gândirea logică rațională la temelia cunoașterii științifice, fiind astăzi un pilon fundamental al modelului cultural occidental.

După natura entităților relaționate, Petru Ioan (1999) consideră că pot fi identificate cel puțin patru tipuri de logică:

(1) logica (*macro*) *propozițională* (sau *a funcțiilor de adevăr*), numită și *teorie a demonstrației*;

(2) logica (restrânsă, respectiv extinsă) *a predicatelor*;

(3) logica *extensiunilor* (sau *a claselor*);

(4) logica *relațiilor* (forma generalizată a *logicii atomare*, numită și *logică a termenilor*) (Ioan, 1999).

Legile fundamentale ale logicii formale: principiul identității, principiul noncontradicției, principiul terțului exclus, principiul rațiunii suficiente

Principiile logicii pot fi interpretate din mai multe direcții, atât ca principii formale sau axiome în ceea ce numim logica simbolică, cât și ca reguli ale rațiunii care structurează rațiunea însăși. Există încercări de interpretare ontologică a principiilor în sensul suprapunerii regulilor gândirii peste cele ale existenței. Noi preferăm să înțelegem principiile logicii în sensul categorial, ca forme structurante prin care intelectul își apropiază lumea.

a) *Principiul identității*

Principiul identității are atât o semnificație ontologică, referitoare la identitatea cu sine a obiectelor, lucrurilor, fenomenelor etc, cât și una epistemologică, referitoare la cognoscibilitatea acestora. Prin existența unui set de constante, un lucru este el însuși și nu altceva. Putem nota formal acest lucru $A \equiv A$ (A este echivalent cu A), $A=A$. Conservarea identității ontologice este condiționată de menținerea constantă a raporturilor și trăsăturilor sub care obiectul este considerat. Apa rămâne aceeași substanță chimică, identificată prin formula H_2O , indiferent dacă se află în stare lichidă, solidă (zăpadă, gheață) sau gazoasă (vapori). Conservarea identității sub

aspectul componenței moleculare ne permite să discutăm despre prezența apei în natură sub forma oceanelor, norilor sau calotelor glaciare. Cu toate acestea, o serie de alte proprietăți fizice diferă, astfel apa și gheața nemaifiind același lucru din perspectiva unui patinator, aflat pe un lac parțial înghețat.

În calitate de principiu epistemic, identitatea permite cunoșterea naturii, pornind de la certitudinea existenței unor particularități identificatoare constante, care conferă individualitate lucrurilor (Lesuțan, 2011). Putem trece la cunoașterea lumii, pentru că avem certitudinea că lucrurile își păstrează caracteristicile, și astfel, odată cercetat un fenomen și descoperite o serie de caracteristici ale acestuia, ne vom aștepta la identificarea acelorași caracteristici în situații diferite când se manifestă același fenomen. În mod concret, știind că apa îngheață la 0 grade Celsius, vom putea în mod logic construi un dispozitiv (frigider) care să producă înghețul apei, prin aducerea temperaturii dintr-o incintă la zero grade. Pentru a putea utiliza principiul identității în scopul cunoașterii și utilizării practice a caracteristicilor obiectelor și fenomenelor, trebuie să știm limitele între care se conservă caracteristicile menționate. Apa își conservă caracteristica de lichid între temperatura de 0 grade (îngheț) și 100 grade (evaporare), în condițiile de presiune de o atmosferă.

Logică și teoria argumentării

Principiul identității a fost formulat mai întâi de Leibniz, astfel: „Fiecare lucru este ceea ce este. Chiar dacă realitatea este într-o continuă transformare, afirmă Drăghici (2002; 2005), ea nu poate fi gândită decât prin ceea ce conferă individualitate (și deci constantă) entităților ei. Ca principiu al *identității*, acesta rămâne un principiu *logic*, nu ontologic. Iar ca principiu logic, el pretinde, oricărui demers rațional, precizie. În orice raționalizare, termenii logici trebuie să-și conserve înțelesul, altfel din premise adevărate putem obține concluzii false sau absurde (Drăghici, 2002; 2005). Din propozițiile „Mașina este roșie” și „Roșie” are cinci litere” , dacă nu conservăm raportul dintre termeni, aplicând principiul identității, derivăm, în mod evident incorect, „Mașina are cinci litere”. Incorectitudinea provine din schimbarea sensului termenului mediu “roșie”, care apare odată în calitate de culoare, altă dată în calitate de cuvânt compus din litere. Din punct de vedere formal, chiar dacă avem de-a face cu aceeași etichetă lingvistică, ea nu se referă la același obiect al gândirii.

Principiul identității ne permite recunoașterea obiectelor aparținând aceleiași categorii, acele obiecte care conservă o aceeași proprietate. Deși, din punct de vedere chimic, apa și benzina au structuri diferite, ambele sunt clasificate în categoria lichide.

b) ***Principiul noncontradicției***

Acest principiu a fost formulat pentru prima dată de Aristotel: „este peste putință ca unuia și aceluiași subiect să i se potrivească, și totodată să nu i se potrivească, sub același raport, unul și același predicat” (Aristotel, 1997).

Este, cu alte cuvinte, cu neputință ca ceva să aibă, și în același timp, să nu aibă o anumită calitate. Apa este în stare lichidă între 0 și 100 grade, și este imposibil să o întâlnim în stare de vapori.

Din acest motiv avem încredere că frigiderul construit anterior nu ne va fierbe alimentele. Cu alte cuvinte, principiul identității ne asigură că putem construi un frigider, iar cel al noncontradicției că putem avea încredere că va răci alimentele și nu le va fierbe.

Putem exprima formal principiul sub forma $A \neq \sim A$. Cunoscând o proprietate ca adevărată putem cu certitudine respinge ca neadevărată proprietatea contrară. Existența unei proprietăți respinge lipsa existenței acesteia.

Ca principiu logic, acesta reclamă exigența *consistenței*: *în același timp, și sub același raport, o propoziție nu poate fi adevărată împreună cu contradicția ei* (Draghici 2002; 2005).

Principiul identității și noncontradicției sunt principii complementare.

Logică și teoria argumentării

Fizica cuantică arată că în cazul microparticulelor principiul noncontradicției devine inoperant, o particulă fiind simultan particulă și undă.

c) *Principiul terțului exclus* (*tertium non datur*)

Aristotel formulează principiul logic al terțului exclus:

„Dar nu e cu putință nici ca să existe un termen mijlociu între cele două membre extreme ale unei contradicții, ci despre un obiect trebuie neaparat sau să fie afirmat, sau negat fiecare predicat” (Aristotel, 1965). Dacă principiul noncontradicției respinge posibilitatea ca o propoziție și contradictoria ei să fie simultan adevărate, principiul terțului exclus respinge posibilitatea ca o propoziție și contradictoria ei să fie simultan false (Draghici, 2002; 2005).

Despre o propoziție se poate fie afirma, fie nega o proprietate.

În legătură cu un predicat, o propoziție trebuie să fie ori adevărată, ori falsă. Ea poate fi epistemologic indecidabilă, în sensul că noi nu putem confirma adevărul sau falsitatea acesteia.

Formal, putem exprima principiul terțului exclus de forma $A \vee \sim A$.

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

www.editalumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

Antonio SANDU este Dr. în filosofie. A publicat cărți și articole de specialitate în domenii precum filosofie, filosofie socială, epistemologie, metafizică cuantică, transmodernitate, postmodernitate, construcționism etc. Contribuțiile autorului în domeniu vizează dezvoltarea unei etici apreciative a îngrijirii derivată din perspectiva apreciativă construcționistă și metafizica cuantică, fiind o resemnificare a temelor metafizicii tradiționale în contextul noilor dezvoltări ale științei contemporane. Autorul propune o nouă metodologie filosofică numită construcționism fractalic, prin intermediul căreia analizează particularitățile perioadei culturale transmoderne a cărei zori coexistă în contemporaneitate cu postmodernitatea. Autorul dezvoltă, de asemenea, un model de filosofie aplicată numit apreciative philosophical counselling, care introduce principiile Anchetei Apreciative în practica (consilierea) etică și filosofică.

ISBN 973-166-303-7

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media

LUMEN

www.EdituraLumen.com